

*Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini
ta'minlashning dolzarb masalalari*

**RESPUBLIKA MA'NAVIYAT
VA MA'RIFAT MARKAZI**

**MA'RIFAT
TARG'IBOTCHILAR
JAMIYATI**

**RESPUBLIKA MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT MARKAZI
BUXORO VILOYAT BO'LIMI**

*2021 yil – “Yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va
aholi salomatligini mustahkamlash yili”*

**YANGI O'ZBEKISTONDA
IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT
BARQARORLIGINI
TA'MINLASHNING DOLZARB
MASALALARI**

*(“Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessansga munosib
poydevor yaratilmoqda” loyihasi doirasida tashkil
qilingan Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman
materiallari)*

2021 yil 24 sentyabr

Buxoro

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlashning dolzarb masalalari

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida"gi 26 mart 2021 yil PQ-5040-son Qarori ijrosini ta'minlash maqsadida "Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessansga munosib poydevor yaratilmoqda" loyihasi doirasida tashkil qilingan Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman maqolalar to'plamida ma'naviyat va ma'rifat targ'ibotchilari, oliy o'quv yurtlari, xalq ta'limi tizimida faoliyat ko'rsatayotgan professor-o'qituvchilar, madaniyat xodimlarining «Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari» g'oyasini keng targ'ib etish orqali jamiyatda sog'lom dunyoqarash va bunyodkorlikni umummilliy harakatga aylantirishning dolzarb masalalari, Yangi O'zbekiston sharoitida ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini, ma'naviy tarbiya uzviyligini ta'minlash, yoshlarimiz ongiga salbiy ta'sir etuvchi, ularni g'oyaviy jihatdan qaram etishga yo'naltirilgan harakatlarga qarshi samarali kurash olib borishning ma'naviy-ma'rifiy asoslari, ilm-fan — Uchinchi Renessans poydevori xususidagi maqolalari, tahliliy mulohazalari keng o'rin olgan.

Taqdim etilayotgan ushbu ilmiy-nazariy anjuman materiallari to'plami turli soha mutaxassislari hamda keng ilmiy jamoatchilik uchun mo'ljallangan.

Mas'ul muharrir:

Marhabo Davlatovna Pardayeva

*Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi Buxoro viloyat bo'limi rahbari,
falsafa fanlari nomzodi, dotsent*

Tahrir hay'ati a'zolari:

X.P.Kenjayeva – Buxoro davlat tibbiyot instituti katta o'qituvchisi

X.X.Raxmatova - Buxoro muhandislik texnologiya instituti dotsenti, f.f.n.

Taqrizchilar:

A.A.Huseynova – Buxoro davlat universiteti professori, f.f.d.

G.S.Yunusova- Buxoro muhandislik texnologiya instituti dotsenti, f.f.d.

Maqolalarda keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgardirlar.

Respublika ma'naviyat va ma'rifat markazi Buxoro viloyat bo'limi qarori bilan nashrga tavsiya qilingan.

Milliy shukuhda. Xullas, ma'naviy hayot yurtimiz ahlining eng muhim ajralmas qismiga aylandi [3].

Ko'rinib turganiday, mamlakatimizda yangi davrning poydevori bo'lmish juda keng miqyosdagi yangicha sifat va qudratga ega zamonaviy innovatsion tizimlarni yaratish jarayonlari davom etmoqda. Davlat rahbarimiz nazarda tutgan Uchinchi Renessans mamlakatimizda ilm-fan taraqqiyotining, iqtisodiyot va jamiyatning, xalqqa xizmat qilish va kishilarni rozi qilishday ezgu niyat bilan amalga oshirilayotgan barcha yutuqlar – kishilarimiz va yoshlarimiz aql-u zakovatining, iqtidor va iste'dod quvvatining yorqin tantanasi bo'ladi.

Adabiyotlar:

U.Muhammadiyev. Ilmdan boshqa najot yo'q. Toshkent, "Mumtoz so'z" nashriyoti, 2019 yil 5-bet.

K.Sultonov. Amir Temurning siyosiy, huquqiy va ma'naviy-ma'rifiy qarashlarining milliy o'zlikni anglashdagi ahamiyati. Toshkent. "Ma'naviyat" nashriyoti. 2019 yil. 4-bet.

I.Daminov, M.Qaxarova. Baxtga haqli el. Toshkent. "Mumtoz so'z" nashriyoti. 2019 yil. 7-bet.

**PREZIDENT VA IJOD MAKTABLARI
MAMLAKATIMIZDA MA'RIFATNI RIVOJLANTIRUVCHI
MULTIPLIKATIV MUASSASALAR SIFATIDA**

Shirinov Anvar Qanoatovich

*Buxoro Davlat universiteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari"
kafedrası katta o'qituvchisi*

2017-2021-yillarga m \ddot{u} ljallangan "Harakatlar strategiyasi" nuqtayi nazaridan mamlakatimizda ta'lim sohasida quyidagi islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident va ijod mamlakatlarining yaratilayotganligi muhim hodisa bo'ldi. Innovasion rivojlanish vazirligi huzuridagi Jahon Bankining «O'zbekiston ilg'or davlatlari tajribalarini loyihaga tatbiq etish»da loyihani amalga oshirish guruhiga ko'makdosh bo'lishlarini aytib o'tildi. Bunda O'zbekistonning milliy innovasion tizimini modernizasiya qilish, global bozorda milliy mahsulotlar va xizmatlarning raqobatbardoshligini, iqtisodiyot diversifikatsiyasi samaradorligini hamda aholining turmush darajasini oshirishga alohida urg'u beriladi. Mamlakatimiz 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Jahon Bankining O'zbekiston Respublikasi bilan Hukumatning mamlakatni

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlashning dolzarb masalalari

keyingi besh yilga mo'ljallangan ijtimoiy-iqtisodiy va rivojlanish rejalariga javob beradigan sheriklik dasturi doirasida «O'zbekiston milliy innovasion tizimini modernizasiya qilish» loyihasi eng muvaffaqiyatli loyihalardan biri bo'lishiga ishonch bildirdi. Bunda Prezident maktablari va ijod matablarining ochilishi muhim voqea bo'di.

Uchinchi Renessansning shakllanishi uchun zarur omillarni quyidagilarda deb bilamiz:

Jamiyat: Hayot sifati indeksi, inson omili, Baxt indeksi, Maosh: Notenglikning bartaraf etilishi, Xayriya indeksi;

Iqtisodiy erkinlik indeksi: Matbuot erkinligi indeksi, Demokratiya indeksi, Tinchliksevarlik indeksi, Terrorizm xavfi indeksi, Barqaror davlatlar indeksi;

Ekologiya: Ekologik samaradorlik indeksi;

Makroiqtidoyot: Global raqobatbardoshlik indeksi, YaIM, Davlat byudjeti bo'yicha davlatlar ro'yxati.

Ta'lim indeksi: Global savodxonlik darajasi, O'rta ta'lim indeksi, PIRLS, TIMSS, ICILS [1].

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarni rivojlantirish agentligi doirasidagi maktablar:

1. Abdulla Oripov nomidagi ona tili va adabiyoti fanini chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab-internati;
- 2) Erkin Vohidov nomidagi ona tili va adabiyoti fanini chuqur o'qitishga hamda xorijiy tillarga ixtisoslashtirilgan maktab-internat,
- 3) Ibrohim Yusupov nomidagi qoraqalpoq tili va adabiyoti fanini chuqur o'rgatishga ixtisoslashtirilgan maktab-internat;
- 4) Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ona tili va adabiyot fanini chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab-internati;
- 5) Ishoqxon Ibrat nomidagi xorijiy tillarni chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab-internati;
- 6) Halima Xudoyberdiyeva nomidagi ona tili va adabiyot fanini chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab-internati;
- 7) Ogahiy nomidagi ona tili va adabiyoti fanini chuqurlashtirib o'qitishga hamda xorijiy tillarga ixtisoslashtirilgan maktab-internat;
- 8) Abdulla Qodiriy nomidagi ijod maktabi,
- 9) Muhammad Yusuf nomidagi ijod maktabi.

Bunday maktablarni oshirish va ulardan keladigan multiplikativ samarasi rivojlanishning asosi bo'ladi. Shuningdek, barcha viloyatlar

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlashning dolzarb masalalari

va Toshkent shahrida Prezident maktablari 2019-yildan boshlab faoliyat yuritishi ta'minlanmoqda.

Mirzo Ulug'bek nomidagi ixtisoslashtirilgan davlat maktab-internati, *Abu Ali ibn Sino* nomidagi yosh biologlar va kimyogarlar ixtisoslashtirilgan maktab internati, Muhammad al-Xorazmiy nomidagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yo'nalishiga oid fanlarni chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-sentabrdagi PQ-3274-sonli "Muhammad al-Xorazmiy nomidagi axborot kommunikatsiya texnologiyalari yo'nalishiga oid fanlarni chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktabni tashkil etish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti qoshidagi Aniq fanlarga ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabi negizida tashkil etildi.

STEAM Fest festivalida Toshkent shahridagi eng yaxshi nodavlat ta'lim muassasalari, zamonaviy o'quv dasturlari mualliflari hamda STEAM ta'lim yo'nalishi bo'yicha fikr bildiruvchi xorijiy kompaniyalar ishtirok etdi. Festival ishtirokchilari sifatida GIGO (Rossiya), Robolab (Belarus), Lego Edu (Qozog'iston), Krutaya Nauka (Ukraina) kabi xorijiy kompaniya vakillari ishtirok etdilar. Festival ikki yo'nalishda o'tkazildi. Xorijlik va mahalliy mutaxassislar STEAM, 3D-texnologiyalar va robototexnika yordamida yoshlarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish, ta'limda internet resurslaridan foydalanish kabi mavzularda ma'ruzalar taqdim etdi. Tashkilotchilar tomonidan festival doirasida bolalar uchun ham STEAMning turli yo'nalishlari bo'yicha ellikdan ortiq mahorat darslari o'tildi. Mazkur mahorat darslari yosh avlodga bilim olish va yangilikka intilish qiziqarli hamda maroqli bo'lishini amalda ko'rsatdi.

O'zbekiston 2022-yilda ilk bor qatnashishi kutilayotgan PISA xalqaro baholash dasturi o'quvchilarning o'qish, matematik va tabiiy-ilmiy savodxonligi bilan bir qatorda, kreativ fikrlashini ham baholaydi. Kreativ fikrlashni rivojlantirish va baholash uchun esa birinchi navbatda bu domenning o'zini tushunish, uning ilmiy asoslarini tadqiq qilish lozim [2].

O'zbekiston 2021-2022-yillarda ilk marotaba ta'lim sifatini baholash bo'yicha PIRLS, PISA va boshqa xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etadi.

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlashning dolzarb masalalari

2000-yildan buyon har 3-yilda o'tkazib kelinayotgan, 2022-yilda 90 ga yaqin davlat ishtirok etishi rejalashtirilayotgan PISA tadqiqotlarida 15 yoshli o'quvchilarning o'qish savodxonligi, matematika va tabiiy fanlar yo'nalishlari bo'yicha bilimiga baho berildi. PISA tadqiqotlarida o'quvchi dasturni o'zlashtirganligi emas, balki bilim va ko'nikmalarni hayotda qay darajada qo'llay olishi baholanadi.

2000-yilda PISAning birinchi natijalari germaniyalik o'quvchilarning boshqa mamlakatlardagi tengdoshlariga nisbatan bilim darajasi pastligini ko'rsatgan. Ya'ni, ushbu mamlakat 2000-yilda 32 ta davlat o'rtasida 25-o'rinni egallagan va bu holat PISA-shok deb nomlangan. Germaniya ta'lim sohasida bir qator islohotlar amalga oshirilgan va ta'lim sifatida o'sish kuzatilgan. Germaniyalik o'quvchilar 2006-yilda o'tkazilgan tadqiqotlarda 57 ta davlat o'rtasida 14-o'rinni, 2015-yilda 71 ta davlat o'rtasida 13-o'rinni hamda 2018-yilda 79 ta davlat o'rtasida 17-o'rinni egallashdi. O'zbekistonga mazkur innovatsion texnologiyalarni qo'llash ijobiy natijalarga olib keladi [3].

Mazkur maktablar mamlakatimizning ta'lim sohasida katta samara va multiplikativ samaraga ega bo'lishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://piima.uz/news/mard-oglon-mukofoti-sohibi-yuritimizdagi-har-bir-yosh-davlat-e'tiborida>

2. PISA tadqiqotida kreativ fikrlashni baholash doirasi. <https://www.uzedu.uz/uploads/2020/08/pisa-tadqiqotida-kreativ-fikrlashni-baholash-doirasi.pdf>

3. U O'zbekistonda ham ro'y berishi mumkinmi? [https://tdi.uz/news/513/PISA-shok nima ?](https://tdi.uz/news/513/PISA-shok-nima-?)

YANGI O'ZBEKISTONNING SHAKLLANISHIDA OILANING O'RNI

Z.Nasimova

Toshkent davlat Pedagogika Universiteti o'qituvchisi

Milliy mafkuramizga xos bo'lgan ilk tushunchalar, avvalo, oila muhitida singadi. Bu jarayon bobolar o'giti, o'ta ibrati, ona mehri orqali amalga oshadi. Oiladagi sog'lom muhit-sog'lom mafkurani shakllantirish manbaidir. Jamiyatda har bir oilaning mustahkamligi, farovonligini, o'zaro hurmat va ahillikni ta'minlash-milliy mafkurada ko'zda tutilgan maqsadlarni amalga oshirishda tayanch bo'ladi. Oila